

KURT
VONNEGUT

BUN VENIT
PRINTRE
MAIMUTE

Traducere din engleză și note de
ALEXANDRA COLIBAN

HUMANITAS
fiction

*Pentru
Knox Burger,
cu zece zile mai mare decât mine.
Mi-a fost un tată foarte bun.*

„Feriți-vă de orice proiect
care necesită haine noi.“

– THOREAU

Prefață

Avem aici prezentarea retrospectivă a operelor mai scurte ale lui Kurt Vonnegut Jr. – și Vonnegut încă este cât se poate de viu, iar eu încă sunt cât se poate de Vonnegut. Undeva în Germania există un râu numit Vonne. Aceea este sursa curiosului meu nume.

Sunt scriitor din 1949. Sunt autodidact. N-am nici o teorie despre scris care i-ar putea ajuta pe alții. Când scriu, pur și simplu devin ceea ce e clar că trebuie să devin. Am un metru optzeci și opt, cântăresc aproape nouăzeci de kilograme și îmi coordonez prost mișcărilor, atunci când nu înot. Toată carnea asta luată cu împrumut se ocupă de scris.

În apă sunt superb.

*

Tatăl meu și bunicul din partea tatălui au fost arhitecți în Indianapolis, Indiana, acolo unde m-am născut. Bunicul din partea mamei avea o fabrică de bere, tot acolo. A câștigat o medalie de aur la Expoziția de la Paris cu berea lui, care se chema Lieber Lager. Ingredientul secret era cafeaua.

Singurul meu frate, mai mare decât mine cu opt ani, este un om de știință de succes. Specialitatea lui este fizica, și anume legăturile acesteia cu norii. Îl cheamă Bernard și are mai mult umor decât mine. Îmi amintesc de o scrisoare pe care-a scris-o după ce s-a născut primul lui copil, Peter, și a fost adus acasă. „Iată-mă“, începea scrisoarea, „cum curăț căcat de pe orice lucru imaginabil“.

Singura mea soră, cu cinci ani mai mare decât mine, a murit când avea patruzeci de ani. Și ea avea peste un metru optzeci și trei, cam cu o unitate angstrom. Era divină, când te uitai la ea, și plină de grație, atât în apă, cât și în afara ei. Era sculptoriță. A fost botezată „Alice“, dar întotdeauna a negat că este o Alice de-adevăratelea. Eu eram de acord. Toată lumea era de acord. La un moment dat, în vreun vis, poate c-o să aflu care-i era numele adevărat.

Ultimele ei cuvinte au fost: „Nici o durere“. Sunt bune, pentru niște cuvinte de bun-rămas. A murit de cancer.

Și îmi dau seama acum că principalele două teme ale romanelor mele au fost formulate de frații mei: „Iată-mă cum curăț căcat de pe orice lucru imaginabil“ și „Nici o durere“. Această carte conține mostre de scriitură pe care le-am vândut pentru a-mi finanța romanele. Găsim aici produsul liberei inițiative.

*

Am fost responsabil de relații publice pentru General Electric și apoi am devenit scriitor liber-profesionist de literatură de duzină, în special literatură științifico-fantastică. Dacă a fost vreo evoluție morală în această trecere, n-aș putea să spun. Aceasta este una dintre întrebările pe care vreau să i le pun lui Dumnezeu în Ziua Judecării de Apoi – împreună cu cea despre adevăratul nume al surorii mele.

Asta s-ar putea întâmpla, foarte bine, miercuri viitoare.

Deja i-am pus întrebarea unui profesor universitar, care, dându-se jos din Mercedesul lui 300SL *gran turismo*, m-a asigurat că și responsabilii de relații publice, și autorii de literatură de duzină sunt la fel de abjecți, prin faptul că denaturează adevărul pentru bani.

L-am întrebat care era cel mai abject soi de ficțiune și mi-a răspuns: „literatură științifico-fantastică“. L-am întrebat încotro se îndrepta așa de grăbit și am aflat că trebuia să prindă un avion cu reacție. Urma să vorbească la o conferință a Asociației de

Limbi Moderne, în Honolulu, în dimineața următoare. Honolulu e la cinci mii de kilometri distanță.

*

Sora mea fuma prea mult. Tatăl meu fuma prea mult. Mama mea fuma prea mult. Eu fumez prea mult. Fratele meu fuma și el prea mult, dar la un moment dat s-a lăsat, chestie care a fost o minune de ordinul celei cu pâinile și peștii.

Și odată, la un cocteil, a venit la mine o fată drăguță și m-a întrebat:

— Cu ce vă mai ocupați zilele-astea?

— Mă sinucid cu țigări, i-am răspuns.

I s-a părut o chestie destul de amuzantă. Mie nu. Mie mi s-a părut hidos că disprețuiesc viața în așa hal, încât să sug neîncetat la bețișoarele cancerigene. Marca mea preferată e Pall Mall. Sinucigașii autentici cer Pall Mall. Diletanții cer Pell Mell.

Am o rudă care scrie pe ascuns o istorie a anumitor ramuri ale familiei mele. Mi-a arătat și mie niște fragmente și mi-a spus următorul lucru despre bunicul meu, arhitectul:

— A murit la patruzeci și ceva de ani și cred că s-a bucurat tare mult să scape de-acolo.

Prin „acolo“, desigur, se referea la viața din Indianapolis — și cred că și în firea mea e ceva la fel de perfid în ceea ce privește viața.

Autoritățile din domeniul sănătății publice nu pomenesc niciodată principalul motiv pentru care mulți americani fumează ca disperații, și anume că fumatul e un mod destul de sigur, destul de onorabil de a te sinucide.

*

E rușinos că am vrut cândva să scap de „acolo“ și că acum nu mai vreau. Am șase copii, trei ai mei și trei ai surorii mele. Toți s-au dovedit a fi minunați. Prima mea căsătorie a funcționat și continuă și acum să funcționeze. Soția mea e încă frumoasă.

N-am cunoscut nici o soție de scriitor care să nu fie frumoasă.

În onoarea căsătoriei mele, voi include în acest volum o poveste de dragoste revoltător de siropoasă din *The Ladies' Home Journal* – Doamne, apăra și păzește! –, intitulată de către ei „Lunga plimbare spre veșnicie“. Titlul pe care i l-am dat eu, mi se pare, era „Iadul cu care trebuie să trăiești“.

Describe o după-amiază pe care mi-am petrecut-o cu viitoarea mea soție. Rușine, rușine, să fi trăit scene dintr-o revistă pentru femei!

*

În *The New Yorker* s-a scris o dată despre o carte de-a mea, *Fiți binecuvântat, domnule Rosewater*, cum că ar fi „...o serie de chicoteli narcisiste“. Poate că aceasta e încă o serie. Poate că ar fi util pentru cititor să mă vadă în postura fetei din White Rock¹, îngenuncheată pe o piatră, în cămașă de noapte, căutând roșioare sau pur și simplu venerându-și propria oglindire.

1. Lac artificial situat în apropiere de Dallas, Texas. În zonă circulă povești despre apariția fantomei unei fete care s-a înecat în lac, în urma unui accident.

Locul în care trăiesc

Nu demult, un vânzător de enciclopedii s-a oprit la cea mai veche bibliotecă din America, încântătoarea Sturgis Library din Barnstable Village, de pe coasta de nord a Peninsulei Cape Cod. Și i-a atras atenția bibliotecarului ușor alarmat că lucrarea documentară cea mai recentă a bibliotecii era o *Britannica* din 1938, urmată de o *Americana* din 1910. I-a spus că, din 1938, se întâmplaseră multe lucruri importante, pomenind, printre altele, de penicilină și de invadarea Poloniei de către Hitler.

A fost sfătuit să-și adreseze surprinderea directorilor bibliotecii. I s-au dat numele și adresele acestora. Era și un Cabot pe listă – și un Lowell, și un Kittredge, și alții. Bibliotecarul i-a spus că avea ocazia să prindă mai mulți directori dintr-un foc, dacă se ducea la Barnstable Yacht Club. Așa că a luat-o pe drumul îngust care ducea spre club și aproape că și-a rupt gâtul lovind obstacolele puse special ca să-i descurajeze pe vitezomani; ca să-i omoare, dacă era posibil.

Avea chef să bea un martini și se întreba dacă, nefiind membru, aveau să-l servească la bar. A descoperit însă cu groază că marele club nu era decât o cocioabă lată de patru metri și lungă de zece, o bucățiță ruptă din munții Ozark și transplantată în Massachusetts. Înăuntru erau o masă de ping-pong caraghios vălurită, un coș de sârmă pentru obiecte pierdute și găsite, cu un conținut nisipos și înmiresmat, și o pianină care stătuse ani de zile sub o gaură din acoperiș.

Nu era nici un bar, nu exista telefon sau curent electric. Nici membri nu erau. Ca să fie tacâmul complet, în portul aferent nu era nici picătură de apă. Marea, care putea ajunge

până la patru metri, era acum în plin reflux. Iar așa-numitele iahturi, modele vechi, de lemn, de Rhodes 18, Beetlecat și Boston Whalers, se odihneau pe molozul maroniu-albăstrui de pe fundul expus al portului. Nori întregi de pescăruși și rândunele de mare își vociferau părerile despre mocirla respectivă și despre toate bunătățile pe care le găseau prin ea.

Câțiva bărbați scoteau moluște mari cât niște potârniche din malul nisipos al limbii de pământ lungă de șaisprezece kilometri, denumită Sandy Neck, care despărțea portul de golful rece ca gheața. Și mai era și o viermuială de rațe, găște, bătlani și alte păsări de apă, în mlaștina sărată care mărginea portul spre vest. Iar lângă gura îngustă a portului zăcea o iolă din Marblehead cu chila de doi metri, aplecată pe-o parte, așteptând fluxul. N-ar fi trebuit să vină în Barnstable Village, nu cu o asemenea chilă.

Comis-voiajorul, foarte deprimat, imun la frumusețea sălbatică din jur, se duse să ia prânzul. Având în vedere că se afla în cel mai prosper district din New England, Districtul Barnstable, și recunoscând avântul turistic din zonă, avea toate motivele să se aștepte la ceva cât de cât îmbietor în materie de locuri de luat masa. Totuși, a trebuit să se resemneze cu un scaun cromat la o tejghea de plastic, într-o baracă agresiv nefermecătoare și necolonială cu denumirea de Barnstable News Store, altă mostră de Ozark, un soi de magazin universal din Munții Ozark. Mottoul locului: „Dacă-i bun de ceva, atunci avem. Dacă nu-i bun de nimic, s-a vândut“.

După prânz, a pornit iarăși la vânatoare de directori. I s-a spus să încerce la muzeul local, aflat în vechea clădire de cărămidă roșie a vămii. Clădirea era un monument comemorativ al timpurilor în care portul era folosit de ambarcațiuni măricele, înainte de a se umple de mocirla aia maroniu-albăstruie. Nu era nici un director acolo, iar exponatele erau din cale-afară de plictisitoare. Comis-voiajorul s-a trezit sufocat de apatie, o năpastă de proporții epidemice printre vizitatorii ocazionali ai Barnstable Village.

S-a orientat spre tratamentul obișnuit, care însemna să sară în mașină și să se îndrepte spre barurile, motelurile, cluburile de bowling, magazinele de suveniruri și pizzeriile din Hyannis, inima comercială a peninsulei Cape Cod. Acolo și-a exprimat frustrările pe un teren de minigolf denumit Playland. Pe vremea aceea, terenul respectiv avea o particularitate năucitoare, patetică, specifică masacrului aleator al țărmlui de sud al peninsulei. Terenul era amenajat pe gazonul a ceea ce fusese cândva o bază a Legiunii Americane a Veteranilor de Război și, exact în mijlocul podețelor elegante și aleilor cu scoarță mărunțită, era un tanc Sherman, așezat acolo din vremuri mai simple și mai puțin întreprinzătoare, ca omagiu adus veteranilor din cel de-al Doilea Război Mondial.

Monumentul a fost mutat între timp, dar încă se află în partea de sud, unde riscă să cadă pradă unor noi umilințe.

Demnitatea tancului ar fi mult mai bine protejată în Barnstable Village, dar orașelul nu l-ar accepta niciodată. Aceasta îi e politica: să nu accepte niciodată nimic. Urmarea fericită a acestui fapt e că se schimbă cam în același ritm ca regulile șahului.

Cea mai importantă schimbare din ultimii ani a avut loc la alegeri. Până acum șase ani, observatorii electorali democrați și observatorii electorali republicani erau cu toții republicani. Acum, observatorii electorali democrați sunt democrați. Consecințele acestei revoluții n-au fost nici pe departe atât de cumplite pe cât se credea că vor fi – până acum, cel puțin.

Altă ruptură cu trecutul este cea legată de trezoreria societății locale de teatru pentru amatori, Clubul de Comedie Barnstable. Clubul avea un casier care, o dată pe lună, timp de treizeci de ani, refuza furios să spună care e soldul, de teamă că banii aveau să fie cheltuiți cu nesăbuiță de membrii clubului. Și-a dat demisia anul trecut. Noul casier a anunțat soldul de patru sute de dolari și câțiva cenți, iar membrii i-au prăpădit pe toți pe o cortină nouă, de culoarea somonului stricat. În paranteză fie spus, cortina de ptomaină și-a făcut debutul la o punere în scenă a piesei *Revolta de pe Caine: Curtea marțială*, în care

căpitanul Queeg *nu* a frecat nervos niște bile de oțel în palmă. Bilele au fost eliminate pe considerentul că erau prea sugestive.

O altă schimbare a avut loc acum vreo șazeci de ani, când s-a descoperit că tonul e bun de mâncat. Pescarii din Barnstable îi spuneau până atunci „macrou câinesc“ și înjurau de câte ori mai prindeau vreunul. Înjurând în continuare, îl ciopârțeau și-l aruncau înapoi în golf, ca avertizare pentru cei de aceeași teapă. Din curaj sau poate din pură prostie, tonul nu voia să plece, făcând acum posibil festivalul de după Ziua Muncii intitulat Derbiul Tonului din Barnstable. Sportivi cu bobine mari cât ceasurile din turla vin de pe toată Coasta de Est la acest eveniment, iar localnicii se minunează de fiecare dată ce-o fi putut să-i aducă acolo. Și nimeni nu prinde nimic, niciodată.

Iar altă descoperire, care încă așteaptă să fie făcută și acceptată cândva în viitor de către localnici, este că midiile se pot mânca fără a provoca moartea instantanee. Portul Barnstable este plin de midii în câteva locuri. Dar nu sunt niciodată deranjate. Unul dintre motivele pentru care sunt ignorate, probabil, este că portul abundă în alte două delicatese mult mai simple de preparat – bibani dungați și moluște. Ca să găsești moluște, nu trebuie decât să râcăi un pic, aproape oriunde, după retragerea fluxului. Ca să dai de bibani, trebuie să urmărești păsările, să vezi unde se adună în stoluri în formă de con și să-ți arunci nada unde arată vârful conului. Acolo o să dai de bibani.

Cât despre ce le mai rezervă viitorul, puține localități din Cape au șanse să treacă prin această perioadă înfloritoare, lacomă și lipsită de gust cu spiritul intact. H.L. Mencken a spus cândva ceva de genul: „Nimeni n-a rămas vreodată lefter supraestimând vulgaritatea poporului american“, iar averile care se fac acum din vulgarizarea Cape-ului nu fac decât s-o doveadă. Dar în Barnstable Village, ei bine, spiritul ar avea o șansă de supraviețuire.

În primul rând, nu este un sat părăsit, cu toate locuințele de închiriat, cu jumătate din case goale pe timpul iernii. Majo-

ritatea oamenilor trăiesc acolo tot anul, nu sunt bătrâni și lucrează ca tâmplari, vânzători, zidari, arhitecți, profesori, scriitori și tot ce vrei. Este o societate fără clase, câteodată drăgăstoasă și sentimentală.

Și aceste case pline, adesea ciuruite de termite și roase de putregai, dar care au să mai țină, probabil, câteva sute de ani, au fost construite înghesuit de-a lungul străzii principale, pe la sfârșitul Războiului Civil. Speculanții imobiliari găsesc acolo foarte puține locuri în care să-și pună în practică jecmăneala cucernică. La vest se află ceea ce pare o imensă pajiște verde, dar nu e decât o mlaștină cu apă sărată, cu mълul maroniu-albăstrui acoperit de alge ca de un covor. Tocmai acest fân de origine marină i-a tentat pe primii coloniști din Plymouth, în 1939. Pe terenul mlaștinos străbătut de pârâiașe adânci, ce pot fi explorate cu bărci mici, nimeni cu vreun pic de minte nu se încumetă să construiască. E inundat la fiecare flux cu lună plină și nu poate susține decât un om și pe câinele său și cam atât.

Speculanții imobiliari s-au ambalat o vreme pe tema posibilității de a valorifica Sandy Neck, bariera lungă și subțire de dune spectaculoase care mărginește portul în partea de nord. Acolo se găsesc păduri grotești de arbori morți, arbori sufocați de nisip și dezgropați apoi la loc. Iar plaja dinspre ocean, practic infinită, o surclasează și pe cea de la Acapulco. Surprinzător, de asemenea, este că apa potabilă se găsește aici în fântâni destul de puțin adânci. Dar, slavă Domnului, autoritățile locale cumpără tot Sandy Neck, în afară de vârful din gura portului, și vor face din el un parc public menit conservării în starea în care se află acum.

Există o mică așezare în vârful acestei limbi de pământ alungite, în vârful pe care autoritățile nu îl preiau. E înghesuită în jurul farului părăsit, un far care ajută pe vremea când era destulă apă în jur la intrarea în port a navelor mai mari. La această așezare decolorată și prăpădită se poate ajunge numai cu barca sau cu jeepul. Nu există electricitate și nici telefon. E o stațiune privată. La mai puțin de un kilometru și jumătate de Barnstable

Village, vârful acestei limbi de pământ e locul unde se duc localnicii atunci când au nevoie de o vacanță.

Și toată bizareria asta anacronică, ușor xenofobă, dar fermecătoare pe care o emană Barnstable Village l-ar îndreptăți să merite epitetul de „Ultim bastion al adevăraților băștinași ai Cape Codului“, dacă n-ar exista un mic amănunt: aproape nimeni din împrejurimi nu s-a născut la Cape Cod. Așa cum lemnul fosilizat se formează din minerale care înlocuiesc încet-încet substanțele organice, așa și Barnstable cel din ziua de azi, cel fosilizat, s-a format din oameni originari din Evanston și Louisville și Boston și Pittsburgh și de mai știu eu unde, care i-au înlocuit, încetul cu încetul, pe yankeii rurali autentici.

Dacă adevărații indigeni din Cape Cod s-ar ridica din mormintele lor înghesuite în curtea bisericii, dacă și-ar da la o parte pietrele de căpătâi atent gravate și s-ar duce la o ședință a Asociației Civice din Barnstable Village, ar fi de acord cu lucrările acesteia. Fiecare propunere făcută vreodată în fața acestei organizații a fost dezbătută aprins și apoi respinsă prin vot, în afară de aceea de a se cumpăra o sirenă nouă pentru mașina de pompieri. Sirena face *buiip-buiip-buiip*, în loc de *rraurrr*, și e garantată să se audă de la o distanță de cinci kilometri.

Întâmplător, biblioteca are acum o *Britannica* și o *Americana* noi-nouțe, achiziții pe care le-a făcut fără efort, având în vedere că are bani de-i ies pe urechi. Dar, până acum, notele copiilor și conversațiile adulților nu s-au îmbunătățit semnificativ.

Având în vedere că satul există pentru sine, și nu pentru vizitatori, și că și-a făcut un scop din a-i grăbi pe turiști spre paradisurile din altă parte, vizitatorii se străduiesc din răspuțeri să găsească aici ceva care să le placă. De exemplu, turiștii se pot opri la Biserica Sf. Maria de pe Strada Principală, care, deși nu i se face reclamă nicăieri, are cea mai încântătoare grădină parohială din America. Această grădină este opera unui singur om, Robert Nicholson, pastor episcopalian, un bărbat bun, care a murit de tânăr.

La un cocteil sătesc, la un moment dat – și localnicii *chiar* că beau mult –, părintele Nicholson stătea de vorbă cu un romano-catolic și cu un evreu, încercând să găsească un cuvânt care să descrie spiritualitatea unică din Barnstable. Și a reușit să găsească unul.

— Suntem druizi, a spus el.

(1964)

Harrison Bergeron

Era anul 2081 și toți oamenii erau, în sfârșit, egali. Nu doar în fața lui Dumnezeu și a legii. Erau egali în toate privințele. Nici un om nu era mai deștept decât altul. Nici un om nu era mai bine decât altul. Nici un om nu era mai puternic sau mai rapid decât altul. Toată această egalitate se datora articolelor 211, 212 și 213 ale Constituției și vigilenței asidue a Handicapatorului General al Statelor Unite.

Unele aspecte ale vieții nu prea erau totuși în regulă. Aprilie, de exemplu, încă îi mai scotea pe oameni din minți pentru că nu se făcea primăvară. Și chiar în această lună rece și umedă oamenii HG-ului l-au luat pe Harrison, fiul de paisprezece ani al lui George și Hazel Bergeron.

Era o situație tragică, evident, dar George și Hazel nu se puteau gândi prea mult la asta. Hazel avea o inteligență cât se poate de obișnuită, ceea ce însemna că nu se putea gândi la lucruri decât în scurte zvâcniri. Iar George, a cărui inteligență era mult peste medie, avea în ureche un mic radio handicapator mental. Era obligat prin lege să îl poarte tot timpul. Era legat la un transmițător guvernamental. La fiecare douăzeci de secunde, transmițătorul emitea niște sunete ascuțite, pentru a-i împiedica pe oamenii ca George să profite necinstit de avantajul pe care li-l conferea judecata.

George și Hazel se uitau la televizor. Hazel avea lacrimi pe obraji, dar uitase pe moment de ce.

Pe ecranul televizorului se vedeau balerine.

Lui George îi sună un claxon în cap. Gândurile i-o zbughiră panicate, ca niște hoți la auzul unei alarme antifurt.

Cuprins

<i>Prefață</i>	9
Locul în care trăiesc	13
Harrison Bergeron	20
Cine sunt, de data asta?	28
Bun venit printre maimuțe	44
Lunga plimbare spre veșnicie	66
Portofoliul Foster	74
Domnișoara Ispită	91
Toți caii regelui	107
Căinele flocos al lui Tom Edison	130
Dicționarul cel nou	138
Vecinii	145
Încă o casă maiestuoasă	155
Povestea din Hyannis Port	169
Refugiatul	183
Raport asupra efectului Barnhouse	194
Chestiunea Eufio	211
Șterge-o la nevastă-ta și fii-tu!	230
Cerb în uzină	246
Minciuna	263
Colecția de primăvară-iarnă	280
Puștiul care nu asculta de nimeni	297
Rachetele umane	311
EPICAC	324
Adam	333
Și mâine e o zi	343